

(Kronikk i Farmann Newsletter 18. mars 2005;
<http://www.farmann.no/vestbanen.html>).

OGS/- 14.03.05.

Odd Gunnar Skagestad

Vestbanen: En oppbevaringsboks søker innhold?

*”Men hvorfor i all verden har vi så bygget det da?
Kan du si meg det?”*

Byggmester Solness i Henrik Ibsens skuespill av samme navn (2. akt).

Planene om å flytte Munch-muséet til Vestbanen har fått Dagens Næringsliv til hente frem det virkelig tunge skytset. I sin lederartikkel 11. mars kan avisen fortelle at et nytt ran av Munch-muséet planlegges. Denne gang er det Oslos politikere som vil ta med seg hele samlingen til Vestbanen. Hovedskurken i dramaet er, etter hva vi kan forstå, byens kulturråd Anette Wiig Bryn fra Fremskrittspartiet, som *”er redd for sikkerheten på Tøyen. I tillegg er hun bekymret for alle cruiseturistene. De rekker ikke denne severdigheten”*. Og Dagens Næringsliv er ikke nådig i sin dom: *”Dersom Wiig Bryns logikk holder vann, må det meste vi har av kunst flyttes, men hun vrøvler; Munch-muséet har en idéell plassering. Det er Wiig Bryn som er feilplassert”*.

Vi kjenner ikke byens kulturråd, som for alt hva vi vet gjør en utmerket jobb, men her må medgis at den rosa blekka har et poeng. Hvorfor flytte Munch-muséet – og så til *Vestbanen*, av alle steder? Hvilket reiser et par andre, mer overordnede spørsmål: Hvorfor denne iver etter å flytte allehånde allerede eksisterende institusjoner og aktiviteter til Vestbanen? Og hvorfor denne utbyggingsiveren når det ikke foreligger noe påviselig behov for den bygningsmassen som ifølge planen skal presses inn i og tette igjen dette byrommet?

”Hva skal vi fylle Vestbanen med?” spurte Andreas Hjertø Wiik, styremedlem i Tøyen Nedre Kampen Vel, i et engasjert innlegg i Aftenposten Aften 16. februar.

Han kunne så spørre. Og etter å ha levert et knippe argumenter og tildels ironiske salver mot de krefter – kommunale og andre - som øyensynlig vil la det gå prestisje i å flytte Munch-muséet til Vestbanen, avsluttet interpellanten med noe som kunne ligne et resignert hjertesukk:

”Men for all del, når vi har bestemt at det skal bygges et senter på Vestbanen, så må det fylles med noe viktig og prestisjefyllt, ellers blir det jo meningsløst ...”.

Hjertø Wiiks bekymring, for ikke å si indignasjon, er berettiget og betimelig.

Men la oss se litt på premissene. Er det virkelig så at ”vi” – hvem nå det måtte være – har bestemt at det skal bygges et ”senter” på Vestbanen? Jo da, visst er vi kjent med Statsbyggs arkitektoniske visjoner for området, slik de er blitt presentert i avisene gjennom de siste tre-fire årene. Visjoner som har fremstått som fantasiløse variasjoner over samme heslige tema, hvor den presumptive utbygger visstnok skal ha justert de opprinnelige utkast (et utoverhengende hotellprosjekt midlertidig skrinlagt?) etter de unisone fordømmelser som har fremkommet i den offentlige debatt. Men hvem – om noen – er det som har bestemt at Vestbane-området overhodet *skal* utbygges?

Har Oslo kommune – ansvarlige, kompetente kommunale organer – noensinne fattet et slikt vedtak? Og i så fall, hvem har autorisert dem til det? Var det noe politisk parti som foran siste kommunevalg i 2003 hadde utbygging av Vestbanen på sitt program?

Eller er det kan hende Staten – siden Statsbygg jo er inne i bildet - som har vedtatt at området skal utbygges? Og i så fall, atter en gang, på hvilket grunnlag? Jeg kan ikke erindre at noe parti stilte til Stortingsvalg i 2001 med Vestbane-utbygging som programfestet flaggsak.

En delvis avklaring av noen av de spørsmålene som har vært stilt, kom i et innlegg i Aftenposten Aften 23. februar av May L. Hølen Balkøy, direktør i Statsbygg. Direktøren kunne her opplyse at det slett ikke er Statsbygg som har foreslått eller bestemt at Munch-muséet skal flyttes til Vestbanen. Det bestemmer Oslo bystyre. Hun kunne også fortelle oss at det er Oslo kommune som har kjøpt den sentrale kulturhustomten av Statsbygg, og som i de kommende årene vil *”bidra til at Vestbanen gjenoppstår som aktivt møtested i hovedstaden”*. Det fremgår videre at det er Stortinget som har vedtatt å etablere et såkalt Nobels fredssenter i den fredede Vestbanebygningen (men er ikke *hele* det samlede bygningskomplekset fredet, da?), og at Oslo kommune ”har ønsket” et flunkende nytt

Deichmanske bibliotek og Stenersenmuseum på det tidligere sporområdet. I tillegg ”kan det bli” et kombinert kino- og konferanseanlegg under bakken, og forøvrig ”vil det bli” boliger, kontorer, forretninger og solrike plasser.

Her er det åpenbart flere tunge aktører på banen! Noen fullgod klargjøring med hensyn til *hvem* som på hvilket tidspunkt og med hvilken rett har bestemt *hva*, kan imidlertid knapt sies å foreligge.

Realiteten er at spørsmålet om utbygging av Vestbane-området aldri har vært forelagt byens borgere og velgere til vurdering. Det er faktisk et spørsmål som aldri er blitt gjort gjenstand for seriøs offentlig debatt. Debatter har vi riktignok fått – debatter i bøtter og spann, i søkk og kav, over knudret stakk og kneisende knaus. Debatt om detaljer ved prosjektets arkitektoniske utforming, og om hvilke funksjoner og eventuelle institusjoner som skal puttes inn i de bygnings-skallene som forutsettes å skulle tette igjen dette byrommet. Selvsagt har vi, i tilknytning til utbyggingsplanene, fått en serie lokaliseringsdebatter: Operaen var tidligere det hotteste hotte, inntil den som følge av selsomme politiske manøvrer havnet i Bjørvika. Deretter var det Deichmanske bibliotek som noen fikk for seg at absolutt må flyttes til Vestbanen, - uvisst av hvilken grunn (biblioteket har jo allerede en av byens fineste praktbygninger på byens flotteste tomt). Og nå altså også Munch-muséet. Og som det siste kreative innspillet i rekken: Forslaget (se Aftenposten Aften 24. februar, s. 3, 14 og 15) om å flytte de narkomanes *sprøyterom* til Vestbanen! Tja, hvorfor ikke? ”Når utgangspunktet er som galest, blir resultatet titt originalest”. Og når først utgangspunktet her - så si *a priori* - er at området *skal* utbygges (og så får man etterpå konstruere en hensikt, finne ut hva i all verden man skal bruke det utbygde anlegget til), - så er faktisk ikke sprøyteromvarianten det verste som kunne foreslås.

Men uansett hensikt eller formål: Spørsmålet *om* det skulle skje noen utbygging, har åpenbart vært tatt for gitt, - som et fast, forutbestemt premiss. Hvem som har bestemt det, og med hvilken rett, er ikke kommet offentligheten til kunnskap.

Hva man enn måtte mene om den eventuelle arkitektoniske utforming, hva man ellers måtte mene om hvilke funksjoner den påtenkte bygningsmasse skal tjene, eller hvilke standpunkter man enn måtte innta i de evindelige lokaliseringsdebatter, så står dette ene

fast: Dette er en utbygging som vi – byens borgere og velgere – aldri har bedt om, og aldri er blitt spurt om vi ønsker.

I en artikkel med tittel ”For- eller baklengs på Vestbanetomten?” i Aftenposten Aften 24. februar går Erik Collett (sivilarkitekt og styreleder i Institutt for Romkunst) med suveren faglig suffisance i rette med kritikerne av det Vestbaneprojekt som så langt har stått i fokus for debatten. Med en nedlatende henvisning til at ”*det har alltid vært personer som har skreket opp og ikke vil ha forandringer*”, retter Collett følgende appell til avisens lesere: ”*La oss derfor slippe å oppleve Vestbanetomten som et nytt Tullinløkka, som har ventet på en løsning i 33 år, og heller ta sjansen og løsrive dette prosjektet mot en realisering*”. Analogien med Tullinløkka er sterk, og bør også være tankevekkende. Tallet ”33 år” lyder riktignok unødigg smålåtent: Ulike utbyggingsplaner for Tullinløkka har vel med større eller mindre intensitet vært debattert helt siden forrige århundreskifte. Utbyggingskåte liebhavere har lansert stadig nye pompøse monumentalprosjekter, uten å la seg avspore av muligheten til å bebyrde byens sentrum med enda en grønn lunge. Hittil har vi heldigvis sluppet med skrekken, men nå er det vel snart bare et tidsspørsmål før noen lykkes i å kuppe prosessen, og triumferende vil kunne fylle igjen åpningen mellom Nasjonalgalleriet og Historisk Museum med betong i ny-brutalistisk utførelse. Er det noe slikt vi ønsker skal skje med Vestbanen?

Vestbanen er fredet, og ikke uten grunn. Disse trauste bygningene – trygt selvbevisste uten snev av prangende arroganse - utgjør den eneste lille gjenværende rest av det som en gang var bydelen Pipervika, og er samtidig et verdig monument over en skjelsestende epoke i norsk samferdselshistorie. Det er en bygningsmasse som utmerket godt kan tåle en videre tilværelse med luft, lys og rom i rygg og flanker. For tiden er rommet bak bygningene disponert som parkeringsplass, oppdelt og kranset av høye trerekker. Kan hende ikke den optimale løsning, men greit nok inntil man får områdd seg, og forhåpentligvis samle oppslutning – gjennom en åpen, demokratisk prosess - om en plan som bedre kan ivareta mulighetene for å skape et vellykket og harmonisk byrom. Vi har både tid og råd til å vente!

At utbyggingsappetitten iallfall delvis er motivert av økonomiske hensyn, synes åpenbart. Dette er i og for seg legitimt nok. Selvsagt vil det her være penger å tjene – for arkitekter, entreprenører, leverandører, og ikke minst for grunneierne. At Oslo har bruk for inntekter til kommunekassen, er forståelig, men dette er likevel ikke noe man *må*

gjøre. Når man i tidligere tider – hvor kommuneøkonomien vel kunne være trang nok – hadde råd til å unnlate å foreta utbygging av Frognerparken, Stensparken, St.Hanshaugen og Tøyenparken, var dette valg som vi neppe har grunn til å beklage idag.

Den fortetningsiveren som nå griper om seg i Oslos indre by, er ikke utelukkende noe negativt. Mange bydeler og nærmiljøer opplever en spennende fornyelse, hvor også moderne arkitektoniske uttrykk kan komme til sin rett. At dette også vil være tilfellet med de foreliggende planer for Vestbane-området, har imidlertid formodningen mot seg. Dette er et byrom som fremfor alt krever forståelse for verdien av å hegne om vår kulturarv, kombinert med ivaretagelsen av storbyens behov for grønne lunger.

Ibsens tragiske dramafigur byggmester Solness måtte til slutt stille seg spørsmålet om *hvorfor i all verden* han hadde gjennomført sitt tvilsomme byggeprosjekt. La oss slippe å gå i samme fellen. Det *er* faktisk ikke for sent å legge utbyggingsplanene på is.